

ESHITISHDA NUQSONI BO'LGAN BOLALAR TASVIRIY FAOLIYATI JARAYONIDA KASBGA YO'NALTIRISH

Sadirova Kamola Giyozovna

PhD, v.b. dotsenti, Nizomiy nomidagi TDPU

Surdopedagogika va MPKA kafedrası

Annotatsiya

Mazkur maqolada eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning tasviriyl san'at orqali kasbga yo'naltirilishi masalasi yoritilgan. Ularning ijodiy salohiyatini rivojlantirish, mehnat ko'nikmalarini shakllantirish va kelajakdagi kasb tanlovini osonlashtirish bo'yicha samarali usullar tahlil qilinadi. Shuningdek, maxsus pedagogik yondashuvlar, individual ta'lim dasturlari va zamonaviy texnologiyalarning ahamiyati haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: eshitish nuqsoni, tasviriyl faoliyat, kasbga yo'naltirish, maxsus ta'lim, ijodiy rivojlanish.

Kirish

Jamiyatning har bir a'zosi o'z qobiliyatiga mos kasb tanlash huquqiga ega. Ayniqsa, eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun kasbga yo'naltirish jarayoni maxsus yondashuvlarni talab qiladi. Tasviriyl san'at ularga faqatgina estetik zavq bag'ishlab qolmay, balki mehnat faoliyatiga tayyorgarlik ko'rish imkoniyatini ham yaratadi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tasviriyl san'at bilan shug'ullanish eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirish bilan birga, ularning psixologik barqarorligini ham mustahkamlashga yordam beradi. Bundan tashqari, rasm chizish va haykaltaroshlik kabi faoliyatlar mayda motorikani rivojlantirib, qo'l harakatlarini muvofiqlashtirish orqali turli hunarmandchilik va amaliyl san'at kasblariga tayyorlanish uchun zamin yaratadi. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni kasbga yo'naltirish jarayonida tasviriyl san'at quyidagi jihatlari bilan muhim rol o'ynaydi:

- Bolalarda mayda motorikani rivojlantirish, bu esa hunarmandchilik, dizayn, bezak san'ati kabi sohalarga qiziqishini oshiradi.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th March, 2025

- Mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni shakllantirish, bu esa kelajakda grafik dizayner, rassom, interyer dizayneri kabi kasblarga tayyorlanishda yordam beradi.
- Mehnatsevarlik ko'nikmalarini rivojlantirish orqali mehnatga bo'lgan muhabbat va mas'uliyat hissini oshirish.

Eshitish qobiliyati cheklangan bolalar uchun vizual kommunikatsiya asosiy aloqa vositalaridan biri hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, eshitish qobiliyati buzilgan bolalar vizual axborotni tezroq qabul qiladi va uni o'z faoliyatida samarali qo'llay oladi. Shuning uchun tasviriy san'at quyidagi jihatlari bilan muhim ahamiyatga ega: Muloqot vositasi sifatida – eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar chizish orqali o'z fikr va his-tuyg'ularini ifodalashlari mumkin. Motorika va idrok rivojlanishi – rasm chizish va modellashtirish orqali motorikaning aniqligi va moslashuvchanligi oshadi. Ijodiy tafakkurni shakllantirish – san'at orqali bolalar o'z dunyoqarashini rivojlantiradi va atrof-muhitni o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Kognitiv rivojlanish – ranglar, shakllar, kompozitsiya orqali bolalar atrof-muhitni yaxshiroq anglaydi va bu ularga fikrlash qobiliyatini rivojlanishiga yordam beradi.

Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni kasbga yo'naltirish erta bosqichlardan boshlanishi lozim. San'at bilan shug'ullanuvchi bolalar kelajakda kasbiy faoliyat tanlashda ko'proq muvaffaqiyatga erishadi.

San'at orqali quyidagi kasblarga yo'naltirish mumkin:

- Dizaynerlik – grafik dizayn, interyer dizayn, moda dizayni kabi yo'nalishlar vizual idrok va ijodiy fikrlashni talab qiladi.
- Hunarmandchilik – kulolchilik, yog'och o'ymakorligi, tikuvchilik singari kasblar qo'l mehnatiga asoslangan bo'lib, eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun mos bo'lishi mumkin.
- Kompyuter grafikasiga oid kasblar – ilg'or texnologiyalar yordamida raqamli san'at, 3D modellashtirish, video-montaj kabi sohalar bo'yicha bilim berish mumkin.

Kasbga yo'naltirish jarayonida quyidagi pedagogik yondashuvlar samarali hisoblanadi: vizual o'qitish metodlari, piktogrammalar, rasmlar, infografikalar orqali tushuntirish, multimediali ta'lim vositalaridan foydalanish.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th March, 2025

Zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etish orqali ham eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni kasbga yo'naltirish ishlari olib boriladi. Kompyuter grafikasi va dizayn dasturlari – Photoshop, CorelDRAW, Blender kabi dasturlarni o'rgatish, virtual reallik (VR) texnologiyalari – raqamli muhit orqali san'at va dizaynni interaktiv o'rganish.

Bu metodlarning barchasi bolalarni kelajakdagi kasbga moslashishiga yordam beradi va ularning mustaqil mehnat qilishiga zamin yaratadi.

Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning kasbga yo'naltirilishida tasviriy san'at muhim o'rin tutadi. Ular uchun maxsus metodika va individual yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni ularning kelajakdagi kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, ushbu yo'nalishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish zarur.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Xusanov A. "Maxsus pedagogika asoslari" – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
2. Abdurahmonova D. "Inkluziv ta'lim: nazariya va amaliyot" – Toshkent: Fan, 2019.
3. Vygotskiy L.S. "Defektologiya asoslari" – Moskva: Pedagogika, 1983.
4. UNESCO. "Inclusive Education: Guidelines for Policy" – Paris, 2009.
5. Sadirova K. Improving the methods of teaching visual activity to students with hearing impairments based on an innovative approach //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 12. – №. 9. – C. 27-30.
6. Sadirova, Kamola. "Improving the methods of teaching visual activity to students with hearing impairments based on an innovative approach." ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal 12.9 (2022): 27-30.
7. Sadirova, K. (2022). Improving the methods of teaching visual activity to students with hearing impairments based on an innovative approach. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 12(9), 27-30.